

Hi!

I am Gopal Mahajan

From Tamaswadi village
in Jalgaon district

I am a graduate in
English Literature

After finishing my graduation I went to Pune to prepare for the UPSC exams, with the romantic dream of becoming an IAS officer.

But as time passed by, I started to question my dream. It was confusing....

And then came NIRMAL!

Being in NIRMAN was amazing, among so many talented youth, bubbling with enthusiasm

And the expert guidance and love of Dr. Abhay & Rani Bang and all the facilitators

My mind's search of security in the IAS job
stopped progressively and so did
my infatuation with that career path

Curious to know more about societal issues and with the desire to contribute to solving them, I joined the
'NIRMAN Fellowship'

SEARCH – My Host Organization

I spent a month in the village *Mudza*...
doing a survey of the tobacco consumption of
52 families

The result:– Per household weekly expenditure => Rs. 44
Yearly cost for the village => Rs. 10 lakh

एक गाव खाते वर्षभरात १० लाखांचा तंबाखू!

▶ पान १ वसून

एक ४८ सिगाट १२ ६० पुस अहेत. तंबाखू सेवनाचे हे प्रमाण ५३ टक्के एके आहे. म्हालांमोळे पैसा बर्मी असल्यामुळे त्यांचे प्रमाण कमी आहे. आपण तंबाखू, खर्च, गुटखा खातो. त्यासाठी विनाकारण पैसा खर्च करतो. हे वेधील अनेकांचा माहित आहे. अनेकांचा हे बळगुडी करतात; परंतु तंबाखू सोडण्याविषयीची येथे जनजागृती खूपच कमी आहे. कुणी सोडण्याची इच्छा मनात बाळगून असले, तरी हे पदार्थ साहज कुठेही उपलब्ध असतात. ते सहा टोब्यासमोरच असल्याने व्यसन सेवने खूप कठीण आहे. काहीतरी 'टोक' असला पाहिजे, या खोटेया प्रतिष्ठेसाठी आणि हाताची पैसा असल्याने व्यसन सुटाय सुटाय नाही, असे दिसते. सर्वत्र मिळते गुटखा, तंबाखू, विडी, गुल

गडचिरोली जिल्ह्यातील अनेक गावे छोटी आहेत. या प्रत्येकच गावात सर्वत्र मोठ्याप्रकारे वस्तू मिळत असल्या तरी तंबाखू, गुटखा, खर्च, नस, विडी, सिगारेट, पान, गुल, गुडखू हे सर्व तंबाखूमुक्त पदार्थ उपलब्ध असतात. मुडझ गावात १० पानसेटे, तर सहा सिगार्याची दुकाने आहेत. या सहा

ठिकाणांत दररोज २,६९० रुपांचे आणि आठवड्यात १८,८३० रुपांचे व्यसन पदार्थ विकले जातात. कुटुंबाप्रमुख देतो मुले व पत्नीला तंबाखू!

मुडझ गावातील कुटुंबप्रमुख पुस हा तंबाखूमुक्त पदार्थ सेवनाच्या कृतीसाठी केंटबिडू असून महिला अति मुले हे परिपाला आहेत. पुस तंबाखूमुक्त पदार्थ विकत घेऊन स्वतः खाते तसेच बायको व मुलांमोळेही देतो. येथील २३ टक्के महिला लष्करात नवऱ्याने दिले म्हणून, तेथील बाय खातात म्हणून, कामगरीत कुणीतरी खातात अदी कारणामुळे तंबाखूमुक्त पदार्थ सेवन करायला लागले. २२ टक्के कुटुंबे घरातील सहज मुलांना तंबाखू खायला देतात. तंबाखूमुक्त पदार्थ सेवन करणाऱ्या मुलांचे प्रमाण ६१ टक्के तर महिलांचे ४६ टक्के आहे. गेल्या पाच वर्षांत महिलांचे सेवन करणाऱ्यांचे प्रमाण वाढलेले आहे. असे म्हटले जाते की, कामात असल्याने व्यसनाची उधळण पेल नाही; परंतु रोजे रोजे नाही. खर्च ब्रॅण्डचा सर्वाधिक खर्च

गोपाळ महाजनने सर्वेक्षणाला पन्नाशी समजवून सांगितली. "प्रत्येक कुटुंबात तंबाखूमुक्त पदार्थांचा किती पैसा

मुडझ गावात महिनाभर बांधून सर्वेक्षण करणारा गोपाळ महाजन. महिनाभर परिश्रमपूर्वक नोंदी करून तो धक्कादायक निष्कर्षांपरत पोचला.

तंबाखूजन्य पदार्थांवरील खर्च

- ▶ ५१ कुटुंबांचा एका आठवड्याचा खर्च : २,२२८ रुपये
- ▶ ५१ कुटुंबांचा एका वर्षाचा खर्च : १,१५,८५६ रुपये
- ▶ मुडझ गावाचा (४३६ कुटुंबे) एका आठवड्याचा खर्च : ११,०४७ रुपये
- ▶ मुडझ गावाचा (४३६ कुटुंबे) एका वर्षाचा खर्च : १,१०,४५५ रुपये
- ▶ एका कुटुंबाचा एका आठवड्याचा सरासरी खर्च : ४३,७० रुपये

खर्च केले जातात, हे दर आठवड्यात प्रत्येक कुटुंबाकडे जात विकण्याचे; परंतु आठवड्याचे कुलाण्याची स्थळ राहण्याचे

नाही. या दररोज जल प्रत्येक व्यक्ती, कोणत्या ब्रॅण्डचा किती खर्च करतो, हे विचारण्याचे. सर्वांत तंबाखू, मुगारी

अनुत्तरित प्रश्न?

५१ कुटुंबांपैकी ४३ कुटुंबांत तंबाखूमुक्त पदार्थ सेवन केले जात असतील तर गडचिरोली जिल्हाच्या ग्रामीण भागातील एकूण १,१५,३८३ कुटुंबांपैकी १,१४,७३५ एखादी कुटुंबे तंबाखूमुक्त पदार्थांचे सेवन करत असतील काय? "आजही आणि कालकलून" काढता येईल काय, असे गोपाळ महाजनला विचारले. "असा निष्कर्ष काढणे कठीण आहे. पंतु, गडचिरोली जिल्ह्यात व्यसनाधीनतेचे प्रमाण खूप मोठे आहे", असे तो म्हणाला. "वेधील अनेक लोकांना तंबाखू हे खूप आवडते असून आहे, असे वाटत नाही. उलट ते आदानप्रदान आणि देवाबांधेबांधांचे प्रतिष्ठापना साधून झाले आहे, अशी खंन त्याने उघटत केला.

दृष्टिक्षेपात गडचिरोली जिल्हा

- ▶ जिल्ह्यात दोन राहो व लोकसंख्येची गावे : १,५१३
- ▶ जिल्ह्यातील एकूण कुटुंबे : २,१०,३६२
- ▶ ग्रामीण भागातील कुटुंबे : १,१५,३८३
- ▶ नागरी भागातील कुटुंबे : १४,७१०
- ▶ पारिष्ठा रेणुजालील कुटुंबे : एक लाख १६ हजार
- ▶ निव्वळ राहोई उन्पत्र : १७,१८४ रुपये

आणि पुना यांचे मिश्रण असलेल्या खर्च या ब्रॅण्डवर एकूण खर्चाच्या ८३ टक्के खर्च केला जातो. येथील ५३

टक्के लोकांनी १५ ते २५ या वयात तंबाखूमुक्त पदार्थ खाण्यास सुरुवात केली आहे," असे त्याने सांगितले.

Just a simple knowledge based survey but it revealed shocking findings which made news...

However, what really appealed to me was the problem of Rural Unemployment

I started looking for solutions...could see a potent one in the Employment Guarantee Scheme (NREGS)

But it suffered from the lethargy, inefficiency of the govt. machinery and serious lack of information on people's part

Now I am working with people to make them aware and demand for their right

Our NIRMAN group performed role plays in villages, spreading information and ensuring mass mobilization

I am also working with the Govt. machinery to ensure effective implementation of the EGS

Along with my colleagues, I visit the Collector office quite often

Thinking sometimes about
the shift that NIRMAN has
produced in my life and in
my dreams....

And I do think I have
become a true **IAS**...

I Am SEARCHing...